

ROLUL ȘI EVOLUȚIA VOLUNTARIATULUI ÎN GUVERNANȚA SOCIALĂ ȘI DEZVOLTAREA COMUNITARĂ

Doina Aurora TĂTARU

Doctor în științe, cercetător științific, Centrul de Economie a Industriei și Serviciilor, Academia Română, București, România

e-mail: dt.doina@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0003-1089-7130>

Daniela Elena OPREA

Doctorandă, Institutul Național de Cercetări Economice „Costin C. Kirițescu”, Academia Română, București, România

e-mail: oelenadaniela@yahoo.com

<https://orcid.org/0009-0008-2792-922X>

Voluntariatul a evoluat semnificativ de-a lungul timpului, depășind granițele unei activități benevole tradiționale, pentru a deveni un element esențial în arhitectura socială și politică a statelor moderne. Voluntariatul, cunoscut și sub denumirea de „al treilea sector” al dezvoltării serviciilor sociale, reprezintă o forță emergentă în elaborarea și implementarea politicilor publice și sociale. Prezentul articol explorează, dintr-o perspectivă managerială și sociologică, expansiunea cantitativă și calitativă a voluntariatului, precum și implicațiile acestuia asupra guvernării locale și naționale, dezvoltării serviciilor sociale și construirii capitalului social. Articolul pune accent pe potențialul voluntariatului de a contribui la forme inovatoare de organizare socială și implicare civică.

Cuvinte-cheie: voluntariat, guvernanță, management, politici publice, capital social.

THE ROLE AND EVOLUTION OF VOLUNTEERING IN SOCIAL GOVERNANCE AND COMMUNITY DEVELOPMENT

Volunteering has evolved significantly over time, transcending the boundaries of a traditional voluntary activity to become an essential element in the social and political architecture of modern states. Volunteering, also known as the “third sector” in the development of social services, represents an emerging force in the formulation and implementation of public and social policies. This article explores, from a managerial and sociological perspective, the quantitative and qualitative expansion of volunteering, as well as its implications for local and national governance, the development of social services, and the construction of social capital. The article emphasizes the potential of volunteering to contribute to innovative forms of social organization and civic engagement.

Keywords: volunteering, governance, management, public policy, social capital.

LE RÔLE ET L'ÉVOLUTION DU BÉNÉVOLAT DANS LA GOUVERNANCE SOCIALE ET LE DÉVELOPPEMENT COMMUNAUTAIRE

Le volontariat a considérablement évolué au fil du temps, transcendant les limites d'une activité bénévole traditionnelle

pour devenir un élément essentiel de l'architecture sociale et politique des États modernes. Le volontariat, également connu sous le nom de « troisième secteur » du développement des services sociaux, représente une force émergente dans l'élaboration et la mise en œuvre des politiques publiques et sociales. Cet article explore, d'un point de vue managérial et sociologique, l'expansion quantitative et qualitative du volontariat ainsi que ses implications sur la gouvernance locale et nationale, le développement des services sociaux et la construction du capital social. L'accent est mis sur le potentiel du volontariat à contribuer à des formes innovantes d'organisation sociale et d'engagement civique.

Mots-clés: volontariat, gouvernance, management, politiques publiques, capital social.

РОЛЬ И ЭВОЛЮЦИЯ ВОЛОНТЕРСТВА В СОЦИАЛЬНОЙ УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ СИСТЕМЕ И РАЗВИТИИ СООБЩЕСТВА

Со временем волонтерство значительно эволюционировало, выйдя за рамки традиционной добровольной деятельности, становясь важнейшим элементом социальной и политической архитектуры современных государств. Волонтерство, также известное как «третий сектор» в развитии социальных услуг, представляет собой растущую силу в разработке и реализации общественных и социальных политик. В данной статье рассматриваются с управленческой и социологической точек зрения количественное и качественное расширение волонтерской деятельности, её влияние на местное и национальное управление, развитие социальных услуг и формирование социального капитала. Особое внимание уделяется потенциалу волонтерства в содействии с инновационными формами социальной организации и гражданского участия.

Ключевые слова: волонтерство, управление, менеджмент, государственная политика, социальный капитал.

Introducere

Voluntariatul a evoluat semnificativ de-a lungul timpului, depășind granițele unei activități benevo-le tradiționale, pentru a deveni un element esențial în arhitectura socială și politică a statelor moderne. De la simple acțiuni de sprijin comunitar, implicarea voluntară a cetățenilor s-a transformat într-o practică recunoscută și valorizată de autoritățile publice ca fiind un catalizator al coeziunii sociale și al participării civice active.

Această perspectivă este susținută de tendințele europene, în care politicile publice promovează tot mai mult implicarea cetățenilor în furnizarea de servicii sociale, educaționale și culturale, ca o completare strategică a eforturilor guvernamentale.

Voluntariatul reprezintă un pilon esențial al societății civile și o resursă strategică pentru administrația publică în procesul de modernizare și eficientizare a guvernantei. În contextul transformărilor structurale din sectorul public, acesta contribuie

la redefinirea relației dintre stat și cetățean, facilitând descentralizarea responsabilităților și încurajând participarea activă a comunităților la luarea deciziilor și la rezolvarea problemelor locale.

Prin mobilizarea cetățenilor în activități de interes public - de la educație și sănătate, la protecția mediului sau asistență socială - voluntariatul transferă parțial responsabilități operaționale dinspre autoritățile centrale către comunitățile locale. Această descentralizare funcțională reduce presiunea asupra structurilor birocratice și permite adaptarea serviciilor publice la nevoile concrete ale populației. Astfel, voluntariatul devine un instrument de co-producție a bunurilor publice, consolidând democrația participativă și responsabilizarea colectivă.

Voluntarii, prin acțiuni desfășurate în societate, identifică lacunele sistemului administrativ și propun soluții inovatoare, flexibile și sustenabile. Într-o paradigmă de guvernanță colaborativă, aceștia devin actori direcți în conturarea politicilor locale,

iar autoritățile publice capătă un rol de facilitator în locul celui exclusiv de furnizor. Interacțiunea directă între voluntari, instituții și cetățeni duce la o mai bună transparență, o creștere a încrederii publice și o modernizare a proceselor administrative.

Voluntariatul stimulează solidaritatea socială și crearea unui sentiment de apartenență comunitară. În același timp, contribuie la consolidarea capitalului social, care este fundamental pentru funcționarea democratică a societății. Astfel, implicarea activă a cetățenilor în proiecte comunitare transformă guvernanta publică dintr-un sistem vertical într-unul orizontal, bazat pe parteneriat și responsabilitate partajată.

Astfel, voluntariatul nu mai este doar o expresie a generozității individuale, ci devine o practică strategică în cadrul procesului decizional și al implementării politicilor de dezvoltare durabilă.

„Voluntariatul contribuie la modernizarea guvernantei publice prin descentralizarea responsabilităților și implicarea cetățenilor în rezolvarea problemelor locale” [1, pp. 134-150].

În România se recunoaște rolul voluntarului ca actor-partener în societate, stipulând că experiența de voluntariat poate fi inclusă în portofoliul profesional al cetățenilor, contribuind la dezvoltarea personală și profesională [2]. Această recunoaștere instituțională este susținută de cercetările realizate de Simona Iftimoaie în volumul *Voluntariatul în România: între tradiție și modernitate*, care subliniază necesitatea unei integrări mai profunde a sectorului de voluntariat în strategiile de politici publice locale și naționale [3, pp. 93-105].

În plus, voluntariatul aduce beneficii directe în domeniul sănătății, educației și incluziunii sociale. Implicarea voluntarilor în instituții publice precum spitalele sau școlile contribuie la reducerea presiunii administrative și creșterea calității serviciilor furnizate [4, pp. 172-189]. Totodată, acest tip de participare stimulează dezvoltarea solidarității intergeneraționale și a dialogului social.

Prin urmare, voluntariatul poate fi privit ca un pi-

lon de susținere al democrației participative. Scăderea implicării civice poate fi contracarată prin încurajarea formelor de voluntariat care construiesc rețele sociale solide și sprijină incluziunea [5, pp. 287-315].

Astfel, în societățile democratice contemporane, voluntariatul devine o dimensiune strategică a politicilor publice, esențială în dezvoltarea unei guvernante deschise și în consolidarea relației stat-cetățean. Pentru a-și atinge pe deplin potențialul, este necesară o susținere constantă din partea autorităților, precum și recunoașterea contribuției voluntarilor în construcția unei societăți mai echitabile și mai participative.

Voluntariatul – al treilea sector în dezvoltarea serviciilor sociale

Literatura de specialitate definește voluntariatul ca al „al treilea sector” al dezvoltării serviciilor sociale, fiind spațiul intermediar dintre sectorul public și cel privat, în care organizațiile non-profit, societatea civilă și inițiativele comunitare operează cu scopul de a produce bunuri sociale, de a promova coeziunea și de a completa serviciile oferite de stat. Acest sector este caracterizat prin non-lucrativitate, autonomie organizațională și orientare spre misiune, fiind un pilon important al economiei sociale [6, pp. 8-12].

În cadrul acestui sector, voluntariatul ocupă un loc esențial, fiind considerat o formă de participare activă, responsabilă și solidară în viața socială. Potrivit lui Hustinx și Lammertyn (2003), voluntariatul modern nu mai este perceput doar ca un gest de caritate, ci ca o formă de angajament civic și contribuție la dezvoltarea durabilă a comunităților [7].

Voluntariatul funcționează ca o resursă strategică în furnizarea de servicii sociale, mai ales în contexte în care serviciile publice sunt deficitare sau supuse constrângerilor bugetare. De exemplu, în lucrarea *Economia socială și solidară coordonată* de J.L. Laville, se subliniază rolul voluntarilor în activități sociale precum sprijinul pentru persoanele vârstnice, asistența tinerilor marginalizați sau suportul în cen-

trele de criză [8, p. 94]. Aceste activități contribuie nu doar la livrarea efectivă de servicii, ci și la consolidarea capitalului social și încrederii în comunitate.

Voluntariatul este descris ca „o formă de capital social ce facilitează conectarea între indivizi și instituții, generând încredere și implicare în viața comunității” [9, pp. 47-59].

În România, legislația recunoaște voluntariatul ca un instrument al implicării cetățenești prin Legea nr. 78/2014, care reglementează statutul voluntarilor, drepturile și obligațiile acestora, precum și recunoașterea experienței dobândite în activități voluntare ca experiență profesională relevantă [10].

Totodată, voluntariatul joacă un rol esențial în inovarea și adaptarea serviciilor sociale la nevoile comunității. În lucrarea *Managementul serviciilor sociale* de Ioan Tănăsescu [11, pp. 123-125] este evidențiat modul în care organizațiile bazate pe voluntariat reușesc să testeze soluții noi, să dezvolte proiecte-pilot și să implice beneficiarii în procesele decizionale. Această abordare participativă contribuie la îmbunătățirea calității și relevanței serviciilor sociale oferite.

De asemenea, se remarcă tendința de profesionalizare a voluntariatului în contextul colaborării cu administrația publică și cu instituțiile europene, așa cum subliniază și M. Butcher în *Volunteering and the State* [12, pp. 58-61]. Se argumentează că, în condițiile descentralizării și externalizării serviciilor publice, statul se bazează tot mai mult pe sectorul voluntariatului ca partener în furnizarea de servicii sociale, în special în domenii precum sănătatea, educația și protecția copilului. Așadar, voluntariatul reprezintă un element definitoriu ca „al treilea sector” al dezvoltării serviciilor sociale, fiind o punte între inițiativele comunitare și politicile publice.

Dimensiunea strategică a voluntariatului în guvernanta socială

Voluntariatul a devenit, în ultimele decenii, un

sprijin esențial al societății democratice moderne, contribuind nu doar la dezvoltarea personală a indivizilor, ci și la funcționarea eficientă și incluzivă a administrației publice. Implicarea cetățenilor în activități voluntare aduce beneficii considerabile în diverse sectoare ale vieții sociale și administrative, contribuind la îmbunătățirea politicilor publice, a serviciilor sociale și a climatului social general.

Voluntariatul contribuie la:

a. Elaborarea politicilor publice - prin implicarea ONG-urilor și a grupurilor de inițiativă voluntară în consultări publice și forumuri de decizie.

b. Furnizarea serviciilor sociale - prin sprijinirea categoriilor vulnerabile, oferirea de servicii educaționale, sociale și medicale.

c. Promovarea coeziunii sociale - prin cultivarea empatiei, responsabilității și solidarității.

Guvernanța modernă se sprijină pe o cooperare între instituțiile publice și sectorul voluntar, într-un efort comun de a răspunde nevoilor complexe ale cetățenilor.

a. Elaborarea politicilor publice

Voluntariatul joacă un rol esențial în procesul de elaborare și monitorizare a politicilor publice. Organizațiile neguvernamentale și grupurile de inițiativă civică, compuse în mare parte din voluntari, aduc în spațiul public perspective diverse, experiențe directe din teren și soluții inovatoare. Prin participarea acestora la consultări publice, forumuri de decizie și dezbateri tematice, se asigură o reprezentare mai echitabilă a intereselor cetățenilor, mai ales a celor din categorii marginalizate. Astfel, voluntariatul contribuie la o democrație participativă și la legitimarea deciziilor politice.

b. Furnizarea serviciilor sociale

Unul dintre cele mai vizibile efecte ale voluntariatului este implicarea în furnizarea de servicii sociale. Voluntarii acționează ca extensii ale sistemului public, completând eforturile instituțiilor statului în domenii precum educația, sănătatea, îngrijirea

vârstnicilor sau asistența socială. Ei oferă sprijin categoriilor vulnerabile – copii abandonați, persoane cu dizabilități, persoane fără adăpost, refugiați etc. – facilitând integrarea acestora în comunitate și reducând presiunea asupra serviciilor publice. În contextul parteneriatelor public-civice, voluntariatul devine o resursă valoroasă și sustenabilă pentru dezvoltarea unei rețele eficiente de servicii sociale.

c. Promovarea coeziunii sociale

Voluntariatul contribuie profund la cultivarea unor valori esențiale pentru coeziunea socială, precum empatia, solidaritatea, responsabilitatea civică și spiritul de comunitate. Participarea activă în proiecte de interes comun generează conexiuni sociale între oameni cu statuturi și viziuni diferite, reducând segregarea și promovând incluziunea. Mai mult, experiențele de voluntariat dezvoltă abilități sociale și profesionale, îmbunătățind capitalul social și uman al comunităților.

d. Guvernanța modernă și parteneriatul public-voluntar

Guvernanța modernă presupune o abordare colaborativă în formularea și implementarea politicilor publice, în care statul nu mai este un actor exclusiv, ci devine un partener într-un ecosistem complex format din instituții publice, sectorul privat și societatea civilă. Sectorul voluntar, prin reprezentanții săi activi - ONG-uri, rețele de voluntari, grupuri de inițiativă locală - contribuie la conturarea unor politici mai adaptate nevoilor reale ale cetățenilor. Această colaborare consolidează responsabilitatea partajată și eficiența răspunsului instituțional, în special în contexte de criză (dezastre naturale, pandemii, crize umanitare).

Voluntariatul ca instrument de dezvoltare personală și profesională

Implicarea în activități de voluntariat este recunoscută tot mai mult în literatura de specialitate ca fiind un catalizator pentru dezvoltarea personală și

profesională, în special în rândul tinerilor. Această formă de angajare socială, deși neplătită, oferă numeroase oportunități de învățare experiențială, contribuind la formarea unei identități civice active și la acumularea de competențe relevante pentru integrarea pe piața muncii.

Tot mai multe studii arată că implicarea în activități de voluntariat:

a. dezvoltă competențe transversale (comunicare, leadership, managementul proiectelor);

b. crește șansele de integrare pe piața muncii;

c. contribuie la formarea unei identități civice active.

a) Dezvoltarea competențelor transversale

Participarea în activități de voluntariat permite dezvoltarea unor abilități esențiale în secolul XXI, precum comunicarea eficientă, leadershipul, munca în echipă, negocierea, adaptabilitatea și managementul proiectelor. Conform cercetării realizate de Hustinx și Lammertyn (2003), voluntariatul contribuie semnificativ la dezvoltarea „capitalului de competențe”, în special în rândul generațiilor tinere [13, pp. 167-187].

b) Creșterea șanselor de integrare pe piața muncii

Voluntariatul funcționează ca un substitut sau completare a experienței profesionale în CV-ul tinerilor absolvenți. Potrivit lucrării „*Collective and Reflexive Styles of Volunteering: A Sociological Modernization Perspective*”, coordonate de Cnaan, Handy și Wadsworth (1996), angajatorii sunt dispuși să ia în considerare experiența de voluntariat ca indicator al responsabilității, inițiativei și perseverenței [14, pp. 364-383]. De asemenea, se evidențiază faptul că activitățile de voluntariat sunt asociate cu o probabilitate crescută de ocupare a unui loc de muncă în termen de șase luni de la absolvire.

c) Formarea identității civice și participative

Voluntariatul întărește conștiința civică și implicarea activă în comunitate. Astfel, indivizii dezvoltă

un simț al apartenenței și responsabilității față de binele comun, ceea ce contribuie la consolidarea capitalului social. Putnam, în lucrarea sa de referință *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*, argumentează că implicarea în activități civice precum voluntariatul are un rol crucial în regenerarea capitalului social și al participării democratice [15, pp. 117-145].

Pentru tineri, voluntariatul este perceput ca o rampă de lansare în cariera profesională și ca un instrument de valorizare a capitalului uman. După cum subliniază și McCabe și A. Linda în *Youth Volunteering in Europe: Policies and Practices*, voluntariatul devine o componentă integrată în strategiile de formare profesională, mai ales în contextul economiilor bazate pe cunoaștere și inovație [15, pp. 88-101].

Astfel, voluntariatul nu trebuie privit doar ca o acțiune altruistă, ci ca o investiție strategică în formarea și dezvoltarea personală și profesională, fiind totodată un vector de coeziune socială și de participare activă în societate.

Concluzii

Voluntariatul nu mai este doar o expresie a generozității individuale, ci devine un mecanism social strategic pentru dezvoltarea durabilă, coeziunea socială și responsabilitatea comunitară. Prin consolidarea rolului său în arhitectura guvernantei, voluntariatul are potențialul de a stimula inovația socială, de a reconstrui încrederea în instituții și de a pregăti societatea pentru provocările viitorului.

Voluntariatul este o formă de altruism social, dar și o resursă strategică pentru dezvoltarea durabilă și buna guvernanță. Într-o societate pluralistă și dinamică, implicarea voluntară a cetățenilor devine esențială pentru realizarea unor politici incluzive, pentru furnizarea de servicii de calitate și pentru întărirea solidarității sociale. Încurajarea și susținerea voluntariatului trebuie să devină un obiectiv prioritar

al politicilor publice, cu rol direct în modernizarea administrației și în consolidarea capitalului social al unei națiuni.

Referințe bibliografice

1. HUSTINX, L., MEIJS, L., HANDY, F., (coord.), *Volunteering and Social Development in Europe*, Palgrave Macmillan, Londra, 2010.
2. Legea nr. 78/2014 privind reglementarea activității de voluntariat.
3. IFTIMOAI, Simona. *Voluntariatul în România: între tradiție și modernitate*, Editura Polirom, Iași, 2019.
4. ROCHESTER STU, J. et al., *Volunteering and Society in the 21st Century*, Palgrave Macmillan, New York, 2012.
5. PUTNAM, R. D. *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*, Simon & Schuster, New York, 2000.
6. SALAMON, L. M., ANHEIER, H. K. *The Emerging Sector Revisited*, Johns Hopkins University, 1999.
7. HASKI-LEVENTHAL, D. *Strategic Corporate Social Responsibility: Tools and Theories for Responsible Management*, Sage Publications, 2019.
8. LAVILLE, J. L. *Economia socială și solidară*, Editura Polirom, Iași, 2011.
9. BACIU, Carmen. *Voluntariatul și participarea civică – între idealism și politici publice*, Editura Lumen, Iași, 2018.
10. *Legea nr. 78/2014*, Monitorul Oficial al României, nr. 469/28.06.2014.
11. TĂNĂSESCU, Ioan. *Managementul serviciilor sociale*, Ediura Universitară, București, 2015.
12. BUTCHER, M. *Volunteering and the State*, Palgrave Macmillan, London, 2012.
13. HUSTINX, L., LAMMERTYN, F. *Collective and Reflexive Styles of Volunteering: A Sociological Modernization Perspective*, *Voluntas*, Vol. 14, No. 2, 2003.
14. CNAAN, R. A., HANDY, F., WADSWORTH, M. *Defining Who Is a Volunteer: Conceptual and Empirical Considerations*, *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, Vol. 25, No. 3, 1996.
15. MCCABE, A. Linda. *Youth Volunteering in Europe: Policies and Practices*, Routledge, Londra, 2017.